

КОЗЬМЕНКО О.В., МЕРЕНКОВА О.В., КРАВЧУК Г.В.

**Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи
Національного банку України», м. Суми**

МОДЕЛЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДУ

В умовах ринкової економіки ефективна діяльність страхових компаній неможлива без їх постійної адаптації до нових умов функціонування. Поведінка страховиків обумовлена рівнем розвитку страхового ринку України, який формується відповідного до стану конкурентного середовища. Проблема досягнення та встановлення достатніх конкурентних переваг страхових компаній викликає необхідність моделювання їх конкурентоспроможності. Використання моделей, які виступають образом реального об'єкту і відображують лише суттєві в рамках певної проблематики особливості і закономірності, дозволяє проводити глибоке дослідження специфічного простору конкурентної взаємодії страхових компаній, підкреслюючи актуальність обраної теми.

Конкурентоспроможність суб'єктів господарювання в цілому та страхових компаній зокрема авторами робіт [2, 3, 7] трактується як можливість ефективно розпоряджатися власними та позиковими ресурсами в умовах конкурентного ринку, яка визначається на основі комплексу економічних характеристик (чинників) в їх взаємозв'язку, з метою досягнення та встановлення конкурентних переваг перед іншими учасниками ринку. На основі висвітлених аспектів поняття конкурентоспроможності страховиків підкреслимо, що необхідною умовою формування конкурентних переваг страхових компаній є врахування синергетичного ефекту взаємообумовленості чинників [1]. Так, синергетичний ефект передбачає виділення такого набору характеристик конкурентоспроможності, при якому загальна конкурентна позиція страхової компанії є завжди більшою (або меншою) суми конкурентних переваг, що забезпечує кожен з виділених чинників.

Нехай діяльність страхової компанії на страховому ринку характеризує n економічних чинників, кожен з яких надає можливість отримати від 1 до k конкурентних переваг. В економічній літературі [3, 6] виділяють ряд чинників формування конкурентного середовища на страховому ринку: мережева структура представництв страхових компаній; частка страхового ринку, який займає певна страхова компанія; диверсифікація страхових послуг, зокрема поширення перестрахових операцій як інструменту забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності страховиків; співробітництво з іноземними страховими компаніями; зниження тарифних ставок надання страхових послуг. Зазначені економічні чинники сприяють отриманню страховими компаніями таких конкурентних переваг як збільшення кількості клієнтів-страхувальників; інтенсифікація попиту на страхові послуги; нарощування обсягів фінансових потоків; покращення фінансових можливостей; посилення мобільності капіталу; зниження рівня фінансового та підприємницького ризиків тощо.

Множини конкурентних переваг $M_{i,i=1+n} = \{p_{l,l=1+k}\}$, обумовлені кожним i -м чинником, можуть перетинатися у випадку надання спільних конкурентних переваг, утворюючи множину $M_{i,i=1+n} \cap M_{j,j=1+n,i \neq j} = \{p_{l,l=1+k} = p_{l',l'=1+k}\}$. Так, частка страхового ринку, який займає певна страхова компанія та зниження тарифних ставок надання страхових послуг впливають на збільшення кількості клієнтів-страхувальників та

нарощування обсягів фінансових потоків. Крім того, кожен з чинників формування конкурентного середовища на страховому ринку має специфічні конкурентні переваги, які не надають інші чинники.

Таким чином, визначення рівня конкурентоспроможності страхової компанії з урахуванням синергетичного ефекту взаємообумовленості чинників пропонується на основі множини $(M_{i,i=1÷n} \cup M_{j,j=1÷n}) \cup f(M_{i,i=1÷n} \cup M_{j,j=1÷n}) = \{p_{l,l=1÷k}, d_{l,l=1÷k}\}$, яка враховує не тільки вплив всіх можливих конкурентних переваг, але й вплив набору чинників як сукупності $f(M_{i,i=1÷n} \cup M_{j,j=1÷n}) \approx \{d_{l,l=1÷k}\}$. Дане явище базується на принципі емерджентності складних систем, згідно з яким сумісна дія декількох факторів відрізняється від суми окремих її елементів.

Важливим аспектом визначення рівня конкурентоспроможності страхових компаній є часовий фактор [5], що виступає основою формування як статичної (поточної, короткострокової, тактичної), так і динамічної (перспективної, довгострокової, стратегічної) конкурентоспроможності страховика. Перспективна конкурентоспроможність враховує синергетичний ефект розподілених у часі поточних чинників формування конкурентного середовища на страховому ринку і може використовуватися в якості кількісної оцінки рівня конкурентоспроможності страхових компаній.

Одним з основних індикаторів рівня конкурентоспроможності страхових компаній виступає їх рейтингова оцінка, яка дозволяє кількісно оцінити чинники конкурентних переваг страховиків на страховому ринку [4]. Рейтингова оцінка є основою обґрунтування необхідності вибору страхувальниками тієї чи іншої страхової компанії для надання страхових послуг, тобто показує інтенсивність залучення страховика до страхування різноманітних за обсягами та характером ризиків. Крім того, збільшення частки страхової компанії на ринку страхових послуг супроводжується зростанням обсягів фінансових потоків, що значно підвищує конкуренту позицію. В залежності від того, хто проводить рейтингову оцінку (сам страхувальник, страховик, перестраховик чи, наприклад, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг) кількість чинників, які формують рейтинг, і їх склад, можуть варіюватися. Виникає проблема визначення рейтингу страхової компанії, використовуючи ті показники, які є статистично значимими в залежності від того, для кого і з якою метою дані рейтинги проводяться, проблема співставності та адекватності цих оцінок.

Отже, моделювання конкурентоспроможності страхових компаній на основі синергетичного підходу дозволяє визначити рейтингову оцінку страхових компаній як кількісного індикатора рівня конкурентного середовища на страховому ринку на основі врахування неявного ефекту від спільного впливу конкурентних переваг за допомогою визначених чинників як складної системи.

Бібліографічний список

1. **Горбатов В. М.** Конкурентоспособность и циклы развития интегрированных структур бизнеса: Монография. – Х. : ИД «ИНЖЭК», 2006. – 592 с.
2. **Грод А. М.** Теоретичні засади формування конкурентоспроможних ринкових структур // Актуальні проблеми економіки. – 200. - №7. – С.91-98.
3. **Дворак М. С.** Чинники формування конкурентного середовища на ринку страхових послуг України // Актуальні проблеми економіки. – 2006. - №9. – С.120-127.

4. **Козьменко О. В.** Рейтингування страхових компаній і розрахунок страхових тарифів на базі використання економіко-математичних методів [Текст] : монографія / О.В.Козьменко. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 95 с. (6,13 друк. арк.).
5. **Кошеленко В. О.** Дифференціація факторів конкурентоспособности підприємства на основі временного фактора // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - №8. – С.85-96.
6. **Цобер І. Ю.** Аналіз підходів до оцінювання конкурентоспроможності підприємств // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - №6. – С.151-155.
7. **Цогла О. О.** Формування конкурентних переваг підприємства шляхом диверсифікації його діяльності // Актуальні проблеми економіки. – 2006. - №4. – С.104-109.